

Kentth Åke Andersson

Anti-trotskyismen i den svenska vänstern

Ur *Mullvaden* nr 9 (mars) 1972

"Lik en hund som vänder åter till sina spyor är en däre som på nytt begynner sitt oförnuft"

Ordspr. 26;11

Nu har det kommit ut en anti-trotskyistisk trycksak igen. Det är KFML som är framme den här gången. Alstret heter *Marxism eller trotskyism* och har skrivits av två ledande KFML:are i Uppsala, Lars Gustafsson och Kurt Wickman. I förordet berättar de att sammanställningen av boken tagit 1 ½ år. De har trängt ner "så djupt de förmådde" i materialet. Att de inte förmådde så mycket ska vi strax visa. Men först måste vi ställa oss frågan: vad är det som gör att vi under det senaste året kunnat se en uppsjö av antitrotskyistiska broschyrer från helt olika vänsterorganisationer, KFML, KFML(r), DFFG och Zenit plus en f.d. freelancer som Jan Myrdal. Vad är det som gör att dessa, trots olika ideologiska utgångspunkter, till slut ändå hamnar i stalinismen, med allt vad detta innebär av förtal och subjektiv historiesyn? För att förstå detta, måste vi först kort skissera vänsterns utveckling sedan mitten av 60-talet.

Den "nya vänsterns" historia

Då stora delar av vänstern nu åter hamnat i Stalins famn, har de i själva verket genomlöpt en paradoxal utveckling. Det fenomen som kallas för "nya vänstern" uppstod som en konsekvens av utvecklingen efter 1956, då Stalinkulten avskaffades. En hel uppsättning av dogmer och etablerade sanningar kom i gungning för de kommunistiska ungdomarna. Alla de tvivel, all den misstro mot den sovjetiska propagandan som fanns även hos den mest renlärige stalinist, flöt nu fram och obehagliga frågor började ställas. En dynamisk debatt om marxismen kunde nu starta, både i Öst- och Västeuropa. I Östeuropa lades locket snart på grytan igen, men i Västeuropa trappades utvecklingen snarare upp, dels genom den sino-sovjetiska konflikten, dels genom USA:s aggression i Vietnam.

Utgångspunkten för den nya vänstern var ideologiskt mycket sammansatt. Å ena sidan fanns ansatser till en förnyelse av marxismen, å andra sidan fanns också mycket kraftiga revisionistiska tendenser och en utbredd anti-leninism. I ett sådant dokument som "En ny vänster" skriven av de som sedermera blev Zenit-gruppen, finns ex.vis dessa revisionistiska tendenser rikt företrädda. I övrigt fanns ett helt batteri av åsikter inom den nya vänstern: anti-auktoritära strömningar, svärmeri för "u-länderna" och icke-våldsideologier etc. Även om den nya vänstern inte var enhetlig, kan man beteckna den som en i allt väsentligt *centristisk* strömning, kritisk mot alla teorier inom arbetarrörelsen, parat med en häpnadsväckande övertro på sin egen förmåga att förändra världen.

Det var före 1968 och "majrevolutionen" i Frankrike, och före den intensiva arbetarkampen i Europa. Den centristiska positionen blev nu ohållbar och föll sönder. Istället uppstod nya tendenser, vars kraftigaste grenar visat sig vara trotskyism och stalinism. Maoismen är ingen självständig teori, och jämsides med Maos flirt med Nixon har den också brutit samman. Dess militanter har antingen passiviserats eller överflyttat sin energi i andra organisationer, oftast i de stalinistiska.

Det ligger en viss ironi i att spontanismen här överförs i den mest groteska auktoritära formen av "kommunism": stalinismen, den ideologi som markerade en byråkratisk förvrängning av Sovjetunionen. Vad finns det i denna ideologi som attraherar? Det finns faktiskt vissa saker: förskjutningen från universiteten till arbetsplatserna har ställt nya krav på revolutionärerna. Dessa krav är disciplin, järnhård vilja och orubblighet. Det är drag som finns i stalinismen, men förvrängda och utan sitt komplement i organisationens demokrati och kamratskap. Försöken att knyta band med arbetarklassen har också lett till en uppgivenhet inför de existerande ideologierna inom denna klass. Stalinismen har haft ett starkt inflytande över kommunistpartierna i hela Europa och präglat proletariats livsuppfattning. Vad är då lättare än att uppfatta den som "proletariatets ideologi" och all

kritik av den som akademiska spetsfundigheter? Härav följer dessa nyutgåvor av SUKP:s ”historia” (den s.k. sagoboken). Härav följer den underliga idén att två unga ”kommunister” ägnar 1,5 år av sina liv åt att leta upp så många stalinistiska lögnar som möjligt om trotskismen.

”Marxism eller trotskism”

Denna instängdhet har varit olycklig också ur andra synpunkter. Världen utvecklas snabbt, och den person som för bara 1 år sedan nämndes som Maos kronprins och t. o. m. fick successionsordningen inskriven i KKP:s stadgar har nu petats från makten, och försvunnit. Kurt Wickman–Lars Gustafsson har inte läst tidningarna, de hänvisar oförsiktigt nog till Lin Piao som auktoritet. Vi antar att deras bok redan av det skälet snart dras in igen av KFML.

Men detta är naturligtvis bara en bagatell i en bok som är späckad med de mest vansinniga påståenden och barocka förvrängningar. Läsaren informeras av Wickman–Gustafsson om att Trotskij redan i början av 20-talet var agent för kapitalistiska makter, och efter Hitlers makttillträde samarbetade med fascismen och nazismen. Moskvarättegångarna, där alla gamla bolsjeviker (inkl. hela Lenins politbyrå) ”bekände” de mest absurda brott, har åtminstone två trosvittnen idag. Vågar vi gissa att Wickman–Gustafsson redan kastat sig in i arbetet på nästa bok? Kommer den att bevisa att häxpsykosen på 1600-talet var progressiv, eller kanhända att judar äter kristna barn vid påsken? Det ska bli spännande att se vilka vidskepelser som grävs fram härnäst av KFML. Inga argument är för dåliga att tas med i denna bok. Inte ens något så smaklöst och direkt reaktionärt som utlänningshets (sid.246). Men också här har man ju goda traditioner att falla tillbaka på – det går en rak linje från den stalinistiska byråkratins förtryck av nationella minoriteter och hets mot ”rotlösa kosmopoliter” till Wickman/ Gustavssons angrepp på utländska kamrater i RMF.

Vi kommer senare med en utförlig analys av detta alster, och vi skall inte gå in på en detaljkritik nu. Låt oss bara ta två exempel för att visa nivån. i Wickman–Gustafssons ”analys”: vi tar dem ur kapitlet om den kinesiska revolutionen. Vi får där veta att Stalin redan före massakern 1927, varnade för Chiang Kai–shek, men att de kinesiska kommunisterna inte ville lyssna (s. 108). Alla som är det minsta insatta i källmaterialet vet att det var precis tvärtom: det var genom Kominterns och den ryska partiledningens order som alliansen slöts med Chiang Kai–shek, och denna allians ansågs så betydelsefull att denne t.o.m. blev hedersledamot av Komintern! Senare i samma kapitel får vi några reaktionära citat från ”den ledande amerikanske trotskisten Max Shachtman” (s. 116) som 1967 förordat att Kina borde samarbeta med USA och andra kapitalistiska länder etc. Men vad Wickman–Gustafsson inte talar om *trots att de vet det och trots att det står i den bok de citerar* är att Max Shachtman inte alls är någon ”ledande trotskist”. Han lämnade trotskismen för över 30 år sedan, och hans förord är en **polemik** mot Trotskij:s uppfattning.

Exemplen är godtyckligt valda, de skulle lätt kunna mångfaldigas.

För drygt ett år sedan gav DFFG ut den beryktade broschyren *Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen* som låg till ”grund” för ett beslut att utesluta trotskisterna ur DFFG. Man kan notera att de flesta avsnitt ur detta verk nu ordagrant återkommer i *Marxism eller trotskism*. Det är bra det. Då har den broschyren äntligen kommit ut under rätt författarnamn och med rätt ursprungsbeteckning. Vi har tidigare analyserat denna broschyr och visat ihålligheterna i denna historieskrivning.¹ Vi behöver inte ta upp den på nytt.

Jan Myrdal

En person som däremot läst den med stor behållning är Jan Myrdal som i ett ökänt tal i Göteborg visste berätta att trotskisterna i spanska inbördeskriget stödde Franco. *Mullvaden* publicerade redan förra året en kritisk analys av detta tal, och vi uppmanade Jan Myrdal att svara.² Denna annars så talträngde herre har föredragit att tiga. Vi förstår honom. Vad har han egentligen att säga?

¹ [Debatten om "Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen"](#) (på marxistarkivet) innehåller broschyren och flera svar (bl a K-Å Anderssons), m m.

² Se [Jan Myrdal ut i intet](#) (ur *Mullvaden* 4/71)

I själva verket kan man se just styrkan i nystalinismen i dess grepp över ”fria” skriftställare som Jan Myrdal. Att han nu förfaller till smutskastning, tar naturligtvis inte bort hans tidigare positiva insats för vänstern. Men den belyser svagheter i hans tidigare ståndpunkter, som var avancerade endast därför att Sverige var intellektuellt efterblivet.

Zenit

Detsamma gäller en sådan framstående *Zenit*-skribent som Lennart Berntson, som under årens lopp producerat ett flertal intressanta analyser. I höstas skrev han en inledning till *Zenit*s utgåva av Krasso–Mandel-debatten om Trotskij och marxismen. Där väller okvädinsorden fram. Trotskisterna uppträder under ”täcknamn” och ”judas-märker” ”årtionden av uppoffrande och kostsam kamp” med termen ”stalinism”. Trotskisterna står också för en ”ultra-revolutionär” strategi. (Han har också tidigare kallat trotskismen för en ”hydra inom arbetarrörelsen”). I en efterföljande debatt späder han på: trotskisterna beljager Komintern genom att påstå att politiken mot Hitler var felaktig eller att Kominterns strategi i Frankrike och i det spanska inbördeskriget var ett uppoffrande av revolutionen. ”Är man förmögen att prestera en historieskrivning som denna ska man nog vara aktsam att beskylla andra för att använda sig av lögn och illvilliga tolkningar.” (*Zenit* 26 s.56). En som var ”förmögen” till detta för bara ett år sedan var en viss Lennart Berntson, som i *Zenit* nr 18 hade en artikel om Kominterns historia. I den berättade han att Komintern var underordnad Sovjetunionens utrikespolitik, vilken i sin tur gick ut ”på att närma sig de härskande klasserna i Väst-europas borgerliga demokratier” och att den skärpta klasskampen ”tvång kommunistpartierna i både Spanien och Frankrike att bekämpa de mer revolutionära kraven inom arbetarklassen.” (*Zenit* nr 18, s.13)³ Så lät det på den tiden. Sedan dess har Lennart Berntson – utan någon som helst analys, utan stöd av nytt faktamaterial eller nya teoretiska instrument – gjort en helomvändning. Läser man hans senaste artikel, ser man hur denna omsvängning är grundad i en underkastelse under arbetarrörelsens historia och traditioner. Att vara kritisk mot Komintern innebär idag för honom att vägra erkänna de erfarenheter arbetarklassen ”under årtionden av uppoffrande och kostsam kamp.” Detta är en sentimental och anti-intellektuell attityd. Vad hindrar nu att Lennart Berntson härnäst hamnar i LO-byråkraternas skumma sällskap? Ty har inte arbetarklassen i Sverige under socialdemokratisk ledning ackumulerat erfarenheter från årtionden av uppoffrande och kostsam kamp. Ett knäfall för dessa traditioner kan innebära en katastrof för den revolutionära vänstern.

VPK och Norrskensflamman

Zenit pläderar för arbete inom VPK med den uttalade motiveringen att det finns ”en påtaglig revolutionär strömning” inom denna organisation, och att man måste se klyftan mellan den reformistiska ledningen och de vanliga medlemmarna. (*Zenit* nr 26, sid 59) Denna distinktion hindrar inte Lennart Berntson från att i samma nummer (s.56) hävda att ingenting finns – eller kan finnas – som skiljer ”de kommunistiska arbetarna från deras ledare”. Hos Lennart Berntson ser vi i själva verket en underkastelse också under Vpk-ledningen. Hur denna ser på trotskismen får man en aning om i de sex helsidesartiklar om trotskismen som publicerats i *Norrskensflamman* febr. 1972, skrivna av sekreteraren i SUKP:s centralkommitté. De är i sig fullständigt ointressanta, fyllda som de är av ordsvammel av traditionell stalinistisk typ. Men de är intressanta som symptom på den oro SUKP-ledningen och deras avläggare i olika länder känner inför trotskismens renässans. Artiklarna slutar också med meddelandet att SUKP uppmanat ”broderpartierna” över hela världen att föra en intensifierad kampanj mot trotskismen. Det skall bli intressant att se om Vpk nappar på den kroken. Kanske är det snart dags för C.H. Hermansson att gräva fram sina urusla artiklar om trotskismen från *Clarté* 1939.⁴

KFML(r) och Stalin

Anti-trotskismen är idag en gemensam nämnare mellan KFML, vissa akademiska kretsar och gammalstalinisterna i VPK samt skriftställare typ Jan Myrdal. Men KFML(R) får naturligtvis inte

³ Berntssons Komintern-artikel finns på marxistarkivet: [Zenit-artikel om Komintern](#)

⁴ Se [Om trotskismen](#). (artiklarna ur *Clarté* 3/4 -39 och 5-39)

saknas i denna illustra samling. ”Ärren” har publicerat en nyutgåva av ett av Stalins grövsta och dummaste tal: ”Kampen mot fascismens trotskistiska agenter och vårt partis uppgifter” (1937). Utgåvan har försetts med ett utförligt förord av Aant Elzinga, en begåvad vetenskapsteoretiker som föredrar att låta huvudet ligga kvar hemma på skrivbordet när han går på cellmöten. När han skall analysera historien hamnar han i rena metafysiken. Kampen mellan Stalins påstått ”proletära” linje och Trotskijs påstått ”kontrarevolutionära” skulle ha börjat redan före Oktoberrevolutionen och ”kampen fortsätter än i dag” (s.4) Kampen har genomgått tre faser, berättar vår ”teoretiker”. I den första användes diskussionens medel, i den andra ishacker och Moskvaprocesser, och i den tredje råkade Stalin dö och 40 år efter Oktoberrevolutionen återuppstod sålunda kapitalismen i Sovjetunionen (utan att någon dock märkte det förrän tio år senare). Under den andra fasen begicks tyvärr några fel: man skulle ha släppt loss en masskamp ”för att avslöja de ruttna delarna av partiet, statsapparaten och samhället”. (s.11) Det är naturligtvis rent nonsens. Masskamp och Moskva-processerna utesluter varandra. Möjligheten att beskylla hela Lenins gamla garde för att vara agenter för kapitalismen och fascismen fanns endast i ett läge där massorna hölls bundna och fördes bakom ljustet genom skenrättegångar. En masskamp skulle ha visat att de ruttna delarna av partiet var den stalinistiska byråkratin. Det visste Stalin mycket väl. Därför betackade han sig och följde inte Aant Elzingas posthumt välmenande råd.

”Varför tar KFML(r) upp 'svärdet' Stalin” heter sista delen av hans förord. Låt oss vidga frågan: varför tar KFML, VPK, Zenit, KFML(r) upp detta förgiftade vapen? Vi har redan antytt svaret: stalinismens återkomst i dagens vänster är en reflex (och en okritisk sådan) av vissa tendenser i dagens klasskamp. Men genom att dagens verklighet inte uppfattas dialektiskt och komplext förmår nystalinismen inte lösa de problem revolutionärerna står inför. Först och främst ackumulerar nystalinismen dagens stagnationstendenser inom den revolutionära rörelsen. Liksom stalinismen på sin tid var ett uttryck för sovjetstatens byråkratisering är nystalinismen nu uttryck för vissa degenerationsfenomen för den revolutionära rörelsen i förhållande till massorna. Den är ett uttryck för en önskan att ”smälta in i” massorna och ge upp det enorma, tålamodsprövande arbete historien har lagt på den revolutionära rörelsen: att inte spontant underkasta sig en massrörelse, utan leda den genom att tillföra den en marxistisk teori och en revolutionär analys. Stalinismen innebär istället subjektivismens och verklighetsförfalskningens återkomst. På sådana grunder bygger man inte en revolutionär organisation.

K.Å.A

Lästips:

Ovanstående artikel var bara en liten försmak på den grundliga uppgörelse med boken *Marxism eller trotskism* som senare publicerades i ett specialnummer av tidskriften *Fjärde Internationalen*, kallat ”Lögnens renässans”. Den finns i sin helhet på marxistarkivet. Se [Inledning till "Lögnens renässans"](#), som även innehåller länkar till de övriga ingående texterna. Om anti-trotskistiska kampanjen i FNL-rörelsens regi, se [Debatten om "Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen"](#) och [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, del 3](#).